Bild: SF

Mitt liv som hund

Ingemar bor med sin bror och sin svårt sjuka mamma. Det är en tuff tid, men inte lika tuff som för Lajka, den ryska hunden som skickades ut i rymden. Ingemar skickas till släktingar över sommaren där han möter en rad människor som kommer att påverka hela hans liv.

Mitt liv som hund är en film som med humorns hjälp behandlar allvarliga ämnen såsom liv och död, ansvar och skuld, kärlek och sexualitet.

Om filmhandledningen

Film är ett spännande och mångfacetterat pedagogiskt verktyg där våra handledningar är till för att vägleda dig som lärare. Åldersrekommendationen, som här sträcker sig från åk 5 till 8, är just en rekommendation. Du väljer själv om du vill ta upp ett eller flera teman ur frågeställningarna och/eller om du kan viga lite mer tid till fördjupning och närstudier av själva filmmediet. Du känner dina elever bäst och vet vad som kan vara relevant och intressant just för dem.

Handling

Mitt liv som hund hade premiär 1985 och utspelas i slutet av 1950-talet. Ingemar, en pojke i 12-årsåldern, bor med sin mamma och sin storebror. Mamman är allvarligt sjuk. Ingemar tycker om att berätta historier för henne. Tidigare var det det bästa hon visste, men på grund av sjukdomen orkar hon inte riktigt med historierna längre. Hon störs också av Ingemars små hyss och alla incidenter han råkar ut för. Hon blir ofta rasande på honom. Han är rädd för mammans vredesutbrott och söker tröst hos sin älskade hund Sickan. När mammans sjukdom förvärras får Ingemar åka till sin morbror i Småland och Sickan lämnas på ett ”hundpensionat”.

På den småländska bruksorten blir Ingemar väl omhändertagen av sin morbror och hans fru Ulla. Han blir en del av det lokala pojklaget i fotboll och lär känna Saga, som är bäst i laget och gillar att boxas. Han lär också känna ortens original, bland andra den konstant snickrande Fransson, glasbruksarbetaren Tommy, som cyklar på lina och kompisen Mannes farfar som konstruerat en linbana. Han kommer även nära Berit och får bland annat följa med när hon ska posera naken för en skulptur av ortens konstnär.

Ingemar hjälper sin morbror att bygga ett lusthus i trädgården där de lyssnar på Povel Ramels ”Far, jag kan inte få upp min kokosnöt” om och om igen, vilket håller på att göra Ulla vansinnig. Men Ingemar önskar helst av allt att hans mamma ska bli bättre så att han kan få komma hem och få henne att skratta igen. Men när Ingemar väl får åka tillbaka hem är det för att hans mamma är sämre. Han får inte heller träffa sin hund. Mamman dör, och Ingemar skickas på nytt till Småland. Tillbaka i Småland ber Ingemar sin morbror att få ta dit Sickan. Hans morbror lovar att försöka, men undviker sedan frågan.

Saga har blivit äldre och visar en ny typ av intresse för Ingemar. Hon visar honom att hennes bröst har blivit större och vill att han ska känna på dem. Hon vill också se vilka av hans kroppsdelar som vuxit. Men Ingemar flyr förskräckt vilket gör Saga arg. När en annan flicka försöker lägga beslag på Ingemar under en fest blir Saga svartsjuk och under en boxningsmatch på övervåningen i en lada avslöjar hon för Ingemar att Sickan är död. Ingmar börjar slåss som en besatt men faller ur ringen och ramlar ned en hel våning. Har tar sig till lusthuset där han låser in sig trots att det är mitt i vintern, förtvivlad över mammans och Sickans död och morbrodern lögn. Med morbrodern och Sagas hjälp kommer han med tiden över sin mest akuta förtvivlan. Sommaren kommer. Tillsammans med Saga lyssnar Ingemar på boxningsmatchen mellan Ingemar Johansson och Floyd Patterson. Framåt morgonen,

Bild: SF

när hela brukssamhället jublar över ”Ingos” seger, har Ingemar och Saga somnat i varandras armar.

Filmen och läroplanen

Film som kulturellt och konstnärligt uttryck, liksom all rörlig bild, ingår i det vidgade textbegreppet och är därmed något som skolan ska förmedla kunskaper om. Eleverna ska i sin utbildning lära sig att läsa, tolka och hantera budskap och information såväl i skriven text som gestaltad genom rörliga bildmedia. Att se film och analysera dess uttrycksmedel är ett sätt att nå sådan kunskap.

Den här filmen knyter an till kunskapsinhämtning om olika värdegrundsfrågor och normer, exempelvis alla individers värde och barns rättigheter, samt till kunskap i historia och samhällsvetenskap, då den skildrar livet för barn för flera decennier sedan.

Filmen är också en tacksam språngbräda för att diskutera aspekter i det nya ämnesområdet sexualitet, samtycke och relationer, som ska ”främja elevernas hälsa och välbefinnande” och ”utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang”.

Filmens form och innehåll

Personer och relationer

Ingemar är filmens huvudperson och den människa som vi får lära känna ”inifrån”. Kring honom möter vi ett rikt persongalleri med många nyanserade rollfigurer liksom ännu fler lätt antydda ”typer”. Mellan personerna finns ett invecklat nätverk av relationer. Trots att Ingemar hela tiden står i centrum får vi glimtar av många människors känslor och livsöden, trådar som det är möjligt att spinna vidare på när filmen är slut.

• Hur är Ingemar? Vad får vi veta om honom i filmens första scener? Förändras han under berättelsens gång? Hur och varför?

• Beskriv några av de andra viktiga personerna i filmen, till exempel Ingemars mamma, hans storebror, hans morbror, Saga och Berit. Ofta karakteriserar regissören Lasse Hallström en ny person mycket snabbt, genom någon liten handling eller replik. Försök komma ihåg vad vi får veta om exempelvis Saga när hon först dyker upp i filmen.

• I början av filmen, och i ett kort avsnitt i mitten, är det relationerna i Ingemars familj som skildras. Hur är förhållandet mellan Ingemar och hans mamma? Mellan Ingemar och hans bror? Mellan brodern och mamman? Hur reagerar de två bröderna på mammans sjukdom?

• Förhållandet mellan Ingemar och hans morbror framställs mycket positivt i filmen. Ändå sviker morbrodern Ingemar genom att inte berätta att hans hund är död. Varför tror ni?

• Sagas och Ingemars relation är omvälvande. Beskriv deras känslor för varandra i olika skeden av berättelsen.

”Det kunde varit värre”

Ingemar är en känslig pojke, som går igenom svåra upplevelser. Han känner sig avvisad och bortstött av sin mamma och skräms av hennes sjukdom. Under filmens gång förlorar han både sin mamma och sin älskade Sickan. Han upplever också besvikelser i sitt förhållande till morbrodern. Som alla barn som har det svårt bygger Ingemar upp ett försvar för att skydda sig mot smärtan. Till skillnad mot sin storebror använder han inte aggressivitet som skydd. I stället försöker han stänga ute och förneka det som gör ont. När det inte går tar han till sitt yttersta försvar, att intala sig att ”det är inte så farligt när man tänker efter, det kunde varit värre”. För att övertyga sig om det tänker han på olyckor och liknande händelser som han läst om i tidningen, och framför allt på rymdhunden Laika, som fick svälta ihjäl i sin rymdkapsel. ”Det är viktigt att ha nån att jämföra med. Man måste hela tiden jämföra.”

Ingemars tankar om att ”det kunde varit värre” är samtidigt också ett uttryck för hans förmåga att med fantasins hjälp finna styrka att gå vidare, trots alla svårigheter. Filmen uttrycker en optimistisk grundsyn, som låter livets glädjeämnen i längden dominera över dess sorger.

• Hur visas det i filmen att Ingemar vägrar förstå att mamman är döende? Hur reagerar han när hans storebror säger det? Hur visas det bokstavligen i filmen att Ingemar stänger ute det som är för plågsamt?

• I scenen där Ingemar stängt in sig i lusthuset brister hans försvar och han upplever all den smärta, övergivenhet och skuld som han tidigare hållit på avstånd. Hur visas det, i bilder och i Ingemars repliker?

”Det var inte jag”

Ingemar är ett barn som ideligen ”ställer till det”. Ibland är det fråga om barnsliga hyss, som när han steker en grytlapp som fattig riddare i skolköket. Ibland är han ett oskyldigt offer för andras påhitt, som när han fastnar med snoppen i en flaska. Men oftast är det helt enkelt olyckshändelser: Ingemar kissar i sängen, spiller mjölk, stjälper ut pannkakssmet eller råkar vålla en brand på soptippen. Även i dessa situationer försvarar han sig genom att förneka: ”Det var

Bild: SF

inte jag.” Men detta betyder inte att Ingemar inte känner ansvar. Tvärtom är det ibland just hans försök att hjälpa mamman som leder till olyckor. Han försöker laga middagen och åstadkommer i stället kaos. Han stannar med Sickan på soptippen för att mamman ska få lugn och ro hemma, tänder en liten brasa för att värma sig och hunden och förlorar kontrollen över den.

Ingemar, som ständigt får höra att mamma inte orkar med honom och hans storebror, tror till sist att det är hans fel att hon är sjuk och dör. Han bär sina skuldkänslor djupt inom sig. Först i slutet, i scenen i lusthuset, kommer de upp till ytan. ”Det var inte jag som hade ihjäl henne. Säg att det inte var jag som hade ihjäl henne!” snyftar Ingemar. Och hans morbror svarar, eftertänksamt och sakligt: ”Nej, det var ju inte du.” Först när Ingemar på så sätt befriats från skulden, kan han erkänna för sig själv att mamman övergivit honom.

• Varför råkar Ingemar ut för så många missöden? Är något av det som händer i filmen hans ”fel”? Eller någon annans?

• Varför vill Ingemar att hans morbror ska säga att det inte var han som ”hade ihjäl” mamman?

”Jag är väl i övergångsåldern”

I filmens början befinner sig Ingemar i förpuberteten. Liksom de andra barnen på gården börjar han intressera sig för sexualiteten, men på ett barns vis. Han och flickkompisen Lilla Grodan leker visserligen att de är gifta, men på ett betydligt oskyldigare plan än vad Lilla Grodans pappa tror. Saga har blandade känslor inför sin förändrade kropp. Hon tar Ingemar till hjälp att linda sina bröst så att hon inte ska avslöjas som flicka och hindras från att vara med i fotbollslaget. Ingemar kommer tillbaka till Småland ett halvår senare pratar Saga på nytt om hur brösten växer, och Ingemar svarar: ”Det är väl inte så farligt.” Men nu vill Saga att Ingemar ska titta och känna på dem och att Ingemar i sin tur ska visa vilka av hans kroppsdelar som vuxit. Ingemar flyr förskräckt vilket gör Saga arg. Ingemar uppvaktas också av en annan flicka i klassen men även där är det hon som tar initiativet, snarare än Ingemar. Däremot intresserar han sig för den vuxna Berit, inte minst när hon poserar naken i konstnärens ateljé. Med tiden slutar Ingemar vara rädd för Saga och i slutscenen sover de i varandras famn.

• Vad menar Ingemar med att han är i ”övergångsåldern”?

• Diskutera Ingemars förhållande till att befinna sig i den åldern. Varför tror ni att han uttrycker en så tydlig rädsla kring flickor i sin egen ålder och är mer avslappnad kring vuxna kvinnor?

• I en av filmens sista scener har regissören valt att låta Saga ha klänning. Vad tänker ni kring det valet? Skulle en berättelse som utspelas i nutiden se annorlunda ut? Varför/varför inte, tänker ni?

”Hon fick stå för hela mänsklighetens framsteg. Det hade hon inte bett om.”

Filmens titel, *Mitt liv som hund,* pekar på en identifikation mellan människa och hund. Uttrycket ”ett hundliv” används ju också om ett människoliv under svåra förhållanden. Ingemar älskar sin hund Sickan och identifierar

Bild: SF

sig med henne. Han återkommer också gång på gång till rymdhunden Laikas olycksöde, som han jämför med sina egna svårigheter. Hunden och barnet är båda offer för händelser och beslut som de inte kan påverka. I likhet med Laika har Ingemar inte ”bett om” det som händer honom. Men hunden står också för en lekfull, obekymrad sida av människan. Ingemars morbror leker hund när han vill förföra sin fru, och Ingemar börjar också krypa omkring och skälla. När Ingemar ska boxas med Saga efter bråket på Karins ”hippa”, retas han med henne genom att skälla som en lekfull hund. Men när Saga avslöjar att Sickan är död går leken över i allvar och Ingemars skällande blir aggressivt.

• Diskutera varför filmen (och boken) har titeln *Mitt liv som hund.* Vilken roll spelar hundarna Sickan och Laika i filmens berättelse? ”Man måste ha nånting att berätta.”

Berättande som tema

Mitt liv som hund är en film som gör själva berättandet till ett ämne för berättelsen. Filmen börjar med en scen där Ingemar berättar en historia för mamman och får henne att skratta. I många scener får vi sedan höra Ingemar berätta saker som han varit med om, eller hört talas om, för andra. Mammans efter hand förvärrade sjukdom och bortvändhet skildras som en oförmåga hos henne att lyssna till Ingemars berättelser. Flera gånger får Ingemar upprepa repliken: ”Jag skulle ha berättat allt, medan hon orkade.” Sista gången han säger denna replik följer den direkt på morbroderns: ”Jag kunde inte berätta det”, (dvs att Sickan är död). Berättandet har att göra med den skapande fantasin och med förmågan att nå fram till en publik. Dessa motiv belyses också genom två av filmens bifigurer: dels konstnären, som i avskildhet skapar konstverk som ingen förmår uppskatta, dels balans- och minneskonstnären, som trollbinder publiken under fältropet: ”Håll spänningen uppe!” Dessa två figurer blir till en humoristisk kommentar till diskussionen om ”finkultur” och populärkultur.

• Varför är det så viktigt för Ingemar att berätta om vad han upplever? Hur reagerar Ingemars mamma i olika scener på hans berättelser?

Berättandet är alltså ett innehållsligt tema i *Mitt liv som hund*. Filmens eget berättarsätt är också utformat med stor omsorg, och skiljer sig i en del avseenden från det ”vanliga”. Nedan följer ett antal berättartekniska grepp som filmen använder sig av: Berättarperspektiv och inre monolog: Med berättarperspektiv menas den synvinkel, som filmens händelser ses ur. I *Mitt liv som hund* är det alldeles klart ur Ingemars perspektiv, som vi upplever händelseförloppet. Ingemar finns med i varje scen, och vi får i stort sett bara se det som han ser, uppleva det som han upplever. Man kan säga att filmen solidariserar sig med Ingemar och hans syn på sin tillvaro. Samtidigt lyckas Lasse Hallström ge åskådaren glimtar av andra personers känslor och reaktioner. Berättarperspektivet förstärks av att Ingemars röst då och då återkommer på filmens ljudspår i en inre monolog, dvs att han talar direkt till åskådarna om sina tankar och känslor. Det han berättar är huvudsakligen olika variationer på temat ”det kunde varit värre, tänk bara på...”

• Stämmer det att filmens händelser ses ur Ingemars synvinkel? Välj någon scen i filmen, tilol exempel bråket vid frukosten när Ingemar har kissat i sängen, och försök beskriva den ur någon av de andra personernas synvinkel. Vilken funktion har den inre monologen i filmen? Filmens struktur: De flesta filmer är uppbyggda enligt en modell där den ena händelsen leder till den andra. En konflikt som presenteras i början av filmen trappas upp fram till en uppgörelse, som leder till ett lyckligt eller olyckligt slut.

Bild: SF

Mitt liv som hund följer inte denna modell. Möjligen kan man säga att handlingstråden kring hunden Sickan fungerar som en genomgående, underliggande konflikt, som får sin upplösning först mot slutet av filmen.

Men större delen av filmens scener har inte med denna konflikt att göra. Inte heller leder den ena händelsen till den andra som länkar i en kedja, utan snarare följer de på varandra som pärlor på en tråd. Ofta hålls de samman av att en scen börjar med att personerna pratar om vad som hände i den föregående. Som vi ska se längre fram används ljudet också för att hålla samman scenerna. Filmen är uppbyggd i fyra avsnitt, avgränsade från varandra genom Ingemars resor till och från Småland, men alldeles i början av det första avsnittet finns insprängt en scen från det sista, den då Ingemar har stängt in sig i lusthuset. Vissa scener och bilder återkommer också gång på gång i filmen.

• Försök komma på några exempel på att personerna i en scen samtalar om vad som hände i den förra.

• Vilka scener (bilder, situationer) återkommer upprepade gånger i filmen? Varför?

• Varför har en bit av scenen i lusthuset placerats in i början av filmen? Vilken effekt får det? Ljus och mörker: Till de scener som upprepas i filmen hör den som inleder den; Ingemar och mamman på en strand i flödande, mjukt solljus. Även den följande bilden återkommer flera gånger: en mörk natthimmel, med stjärnor som små ljuspunkter. Den ljusa strandscenen, som står för den lyckliga tiden innan mamman blev sjuk, ställs omedelbart mot den mörka himmel, som utgör bakgrunden till Ingemars funderingar om livets svårigheter. I vinterkvällsmörkret i lusthuset minns Ingemar på nytt ljuset som flödade över stranden. Men han minns också i obarmhärtigt avslöjande ljus, den sjuka, förtvivlade mamman som han var rädd för, så rädd att han måste gömma sig i mörkret under sängen. Lite senare har alla samlats inne på bruket, efter Franssons bad. I halvmörkret söker Saga Ingemars blick. Han viker först undan, men möter sedan hennes blick. Strax därpå ser han en klump glödande glas bäras mot ugnen. Ugnens vitglödgade sken fyller hela bilden. Nästa bild som tonar fram är en porlande bäck i vårsolen.

• Fundera över vad ljuset och mörkret betyder i olika scener. Ljud och musik: Till avsnitten med Ingemars inre monolog hör, förutom bilden av stjärnhimlen och minnesbilderna av mamman, en speciell, spröd pianomusik. Annars används musik sparsamt i filmen. Förutom Povel Ramels roliga visa om kokosnöten förekommer tidstypisk musik bara i scenen på Karins ”hippa”. Ljudet används i filmen ofta för att brygga över mellan två scener, som kan vara skilda åt i tid, rum och/eller innehåll. Ljud från en scen fortsätter in i nästa, eller också börjar ljudet till en ny scen redan på en föregående.

Mest elegant används detta grepp i slutet av filmen, då radioreferatet av boxningsmatchen mellan Ingo och Floyd får knyta samman scener som utspelas på olika platser, med olika personer som alla lyssnar till radion. Samtidigt blir Ingos seger och jublet över den ett jubel över den yngre Ingemar. ”Ingmar svek inte”, är bland det sista som hörs ur radion.

• Vilken stämning skapar pianomusiken? Försök komma på fler exempel på hur ljudet används som ”brygga” mellan scenerna.

Mitt liv som hund är en film som lockar också till skratt. Ibland ligger det komiska i replikerna, ibland i bilderna, och ibland i förhållandet mellan bilden och det som sägs. Exempel på ren ”bildhumor” är scenen när fotbollslaget ska bilda en mur för att hejda en frispark. Alla pojkarna skyddar underlivet med händerna. Saga glömmer sig och korsar armarna över sina små bröst, tills Ingemar diskret påminner henne om att hon ”är pojke”. Komik som uppstår i förhållandet mellan bild och ljud finns till exempel i en återblicksscen, där Ingemar berättar att hans mamma var fotograf med egen ateljé, innan hon blev sjuk. Vi ser mamman i mörkrummet, sysselsatt med att kopiera bilder. ”Men sen kom vi emellan”, säger Ingemars röst, samtidigt som i bilden Ingemar och hans bror rycker upp dörren till mörkrummet och förstör mammans bilder. Komiken i *Mitt liv som hund* har hela tiden en allvarlig botten. Det komiska är ibland samtidigt hemskt, som då Ingemar darrar på handen som håller mjölkglaset, försöker dricka och får mjölken i ansiktet.

- Erinra er komiska scener i filmen! Försök komma på fler exempel på ”bildhumor”, dvs skämt utan ord.

Då och nu

Mitt liv som hund utspelar sig på 1950-talet men är gjord i mitten av 1980-talet. Tidsavståndet till båda dessa årtionden är stort.

- Fundera på om filmen hade sett annorunda ut om den hade spelats in idag. På vilket sätt, tror ni?

- Var det något särskilt ni reagerade över som kändes ålderdomligt? Var det något i filmen somfick er att associera till tiden då den gjordes snarare än tiden då den utspelas? Vad i sådana fall?

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Läs
"Mitt liv som hund", Reidar Jönsson, Historiska Media, 1983

"Comedy queen" av Jenny Jägerfeld, Rabén & Sjögren, 2018

"Förr eller senare exploderar jag" av John Green, Månpocket, 2013

"Dansa på min grav" av Aidan Chambers, Rabén & Sjögren, 1982

Se andra filmer om sorg
Comedy Queen, Sanna Lenken, 2022
Läs filmens handledning

Förr eller senare exploderar jag, drama i regi av Josh Boone, USA/Nederländerna, 2014
Läs filmens handledning

Övrigt

I Filminstitutets filmlexikon återfinns de centrala begrepp som utgör filmens byggstenar.

Handledningsmaterialet Tala film – Tala liv UNG, framtaget av Sensus i samarbete med kulturförvaltningen, Region Stockholm, guidar dig i att, utifrån en filmupplevelse, rikta fokus på de existentiella frågor, känslor och tankar som filmen väcker. Du får också förslag på hur du kan skapa trygga samtal på lika villkor.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Sverige 1985
Manus: Lasse Hallström, Reidar Jönsson, Brasse Brännström, Pelle Berglund fritt efter romanen Mitt liv som hund (1983) av Reidar Jönsson
Regi: Lasse Hallström
Producent: Waldemar Bergendahl
Foto: Jörgen Persson, Rolf Lindström
Musik: Björn Isfält

I ROLLERNA
Ingemar Johansson – Anton Glanzelius
Ingemars mamma – Anki Lidén Gunnar
Ingemars morbror – Tomas von Brömsen
Erik, Ingemars äldre bror – Manfred Serner
Saga – Melinda Kinnaman Ulla
Gunnars fru – Kicki Rundgren
Berit – Ing-Marie Carlsson
Konstnären – Lennart Hjulström

Tekniska uppgifter
Speltid: 101 min
Censur: Från 7 år
Svensk premiär: 12.12.1985
Svensk distribution: Svenska FIlminstitutet, boka filmen på DCP här.

Filmen kan också finnas i utbudet hos din mediecentral.

REDAKTION

Text: Annika Thor, 1985
Redaktör: Anna Håkansson
Svenska Filminstitutet, uppdaterad juli 2024

KONTAKT

filmiskolan@filminstitutet.se
filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera
Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.
filminstitutet.se/skolbio